

Programm für
lebenslanges
Lernen

Perspektywy pozostania na wsi w perspektywie europejskiej

**Leonardo Da Vinci – Partnerstwo
2013 - 2015**

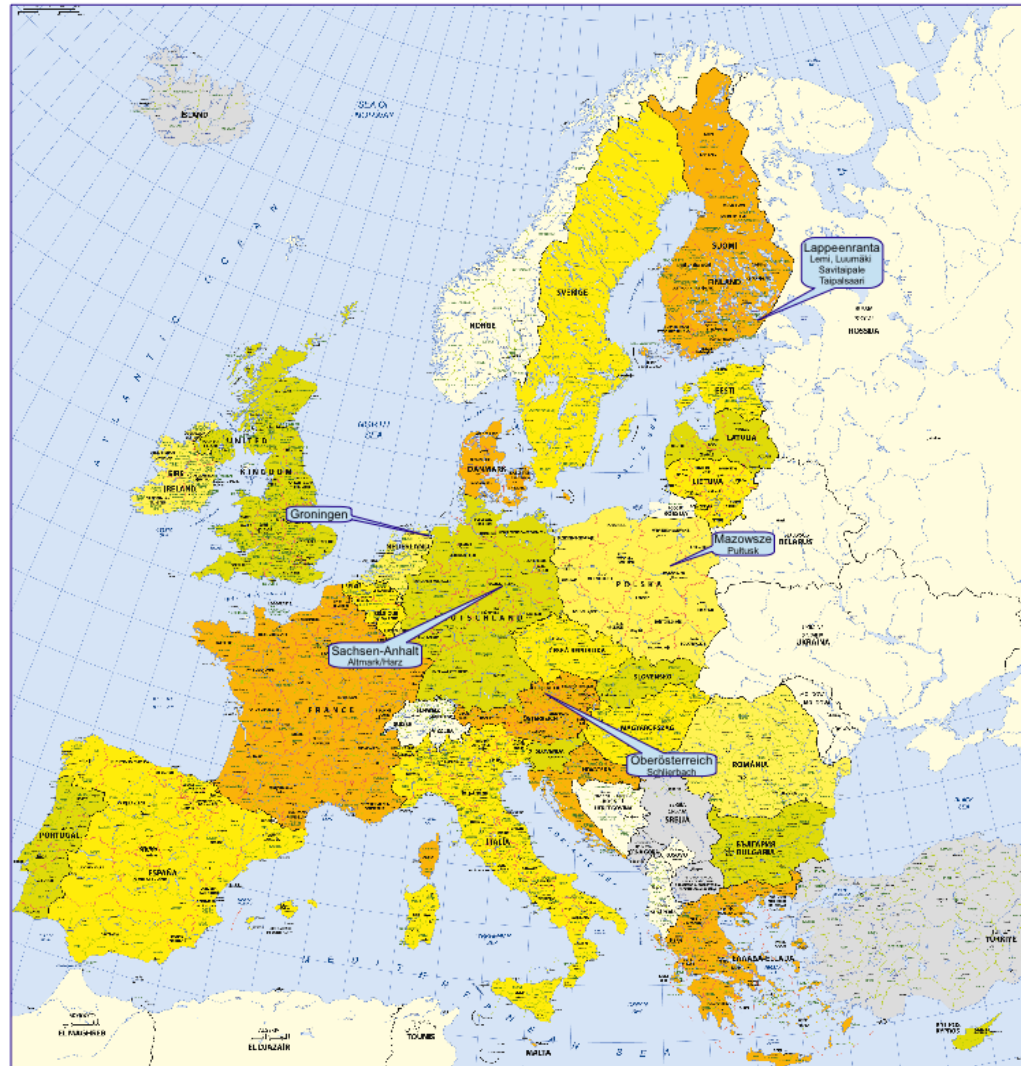
BIEP!/UWAGA!

Obszary wiejskie w Europie stoją przed podobnymi problemami: zmniejszająca się liczba mieszkańców, bezrobocie. Ludzie opuszczają swoje miejsce zamieszkania z powodu braku pracy, a ponieważ opuszczają miejsca zamieszkania, likwidowane są usługi. Koło jest zamknięte.

By przeciwdziałać tym zjawiskom opracowywane są strategie rozwoju lokalnego, których wdrażanie zależy od zaangażowania wszystkich aktorów na poziomie regionalnym: samorządów, instytucji edukacyjnych, kościoła, organizacji pozarządowych itp.

Jednak w wielu przypadkach działania mają charakter rozproszony i nie powiązany ze sobą. Celem projektu pt. „Perspektywy pozostania na wsi w perspektywie europejskiej” było znalezienie wskazówek na synergii działań na obszarach wiejskich, by nie tylko zatrzymać ludzi, ale spowodować, że wrócą na wieś.

Partnerzy / regiony / kraje

Sytuacja w 2014

	Niemcy (Sachsen- Anhalt)	Finlandia (Lappeen- ranta)	Holandia (Groningen)	Austria	Polska (powiat pułtuski)
Powierzchnia	20.450 km2	4.298 km2	2.960 km2	83.879 km2	827 km2
Liczba mieszkańców	2.290.000	89.109	582.161	8.499.759 (2013)	51.395
Region/powiaty/gm iny	11	5	23 gminy	9 landów / 95 regionów	7 gmin
Liczba mieszkańców na km2	116	20	250	101	62
Liczba emerytów	25%	17%	18%	18%	17%
Liczba mieszkańców poniżej 20 roku	15%	20%	15%	20%	20%
Bezrobotni	12,3%	8,5%	12,6%	5,6%	23%

Programm für
lebenslanges
Lernen

Perspektywy pozostania na wsi Mobilność

Problem

Wykluczenie grup społecznych szczególnie na obszarach wiejskich z powodu ograniczeń przemieszczania się:

Aktualne zmiany demograficzne i społeczne wymagają nowego podejścia do zagadnienia mobilności przestrzennej. Jednym ze sposobów jest zagwarantowanie „**MOBILNOŚCI**” mieszkańców - tzn. umożliwienie każdemu i wszędzie możliwości przemieszczania się.

Mobilność jest podstawą uczestnictwa w życiu publicznym. Tam, gdzie z powodów zmniejszającej się liczby mieszkańców zamyka się publiczne instytucje i obiekty (sklepy, szkoły, ośrodki zdrowia itp.) muszą powstać nowe, atrakcyjne i ułatwiające codzienne życia oferty mobilności; np. osoby starsze i młodzież są szczególnie uzależnieni od systemów i organizacji komunikacji publicznej.

Najlepsze praktyki w Niemczech

- **PendlerportalSachsen-Anhalt - Portal komunikacyjny**

portal powstał w 2006 r. - zawiera bazę danych o przemieszczaniu się mieszkańców : kto, dokąd, kiedy, ile miejsc wolnych. Celem jest zmniejszenie kosztów podróży, ruchu drogowego i zanieczyszczenie środowiska.

<http://sachsen-anhalt.pendlerportal.de/>

- **Kita Mobil**

Usługa polega na odbieraniu dzieci przed drzwiami domu i przewożenie do przedszkola, szkoły itp. Zamawianie usługi przez telefon.

<http://www.pvgs-salzwedel.de/fahrplan/kitamobil>

- **BürgerBus – autobus obywatelski**

Mieszkańcy przewożą mieszkańców. Uzupełnienie regularnych linii autobusowych dodatkowymi autobusami prowadzonymi przez kierowców wolontariuszy.

<http://www.buergerbusse-brandenburg.de/>

Najlepsze praktyki w Holandii

- **Ausflugsbus - autobus wycieczkowy**

Alternatywa dla starszych mieszkańców, którzy nie mają samochodu i gdy likwidowane są regularne linie autobusowe.

www.hetoudeambt.nl/1/187/content/oldambt/diensten/boodschappenplusbus.html

- **I-age - opieka przez monitor**

Alternatywna metoda opieki nad osobami starszymi. Przez telefon wyposażony w monitor opiekun kontaktuje się kilka razy dziennie ze starszą osobą, która jest sama w domu.

www.iageproject.eu

Plan budowy miasteczka dla seniorów

Programm für
lebenslanges
Lernen

Perspektywy pozostania na wsi Zaopatrzenie lokalne

Problem

W Europie Zachodniej z powodu malejącej liczby mieszkańców zamykane są na wsiach sklepy i lokale użyteczności publicznej (poczta, biblioteka, ośrodek zdrowia itp.). Z drugiej strony brak wygodnych warunków życia powoduje, że ludzie nie chcą zostawać na wsi:

Lokalne zaopatrzenie oznacza możliwość zakupienia podstawowych produktów codziennego użytku lub usług w odległości nie większej niż 15 minut pieszo od miejsca zamieszkania.

Lokalne zaopatrzenie może być uzupełnione ofertą prywatnych firm lub publicznych obiektów takich jak: poczta, gabinety lekarskie, banki, restauracje, przedszkola, szkoły, urzędy itp., do których również można dojść pieszo.

Najlepsze praktyki w Niemczech

- **Ökodorf „SiebenLinden“ – ekologiczna wieś „Siedem lip”**

W założonej w 1997 r. wsi mieszka dziś 140 osób. Wieś jest samowystarczalna: ma własne pola warzywne, energię uzyskuje z paneli fotowoltaicznych, budynki ze słomy i gliny ogrzewane są ciepłem uzyskanym z solarów. Mieszkańcy planują i organizują wszystko razem. <http://www.siebenlinden.de/>

Budowane są kolejne domy, wyłącznie drewniane. Pola nawadniane są metodą kropelkową, pozwala to zaoszczędzić wodę.

Wspólne posiłki, w menu wyłącznie produkty z gospodarstwa. Sprzedaż produktów ekologicznych w lokalnym sklepiu. Każdy ma swój dyżur, i w kuchni, i w sklepie... w sprzątaniu też.

Jeden z pierwszych domów – energia elektryczna z paneli fotowoltaicznych, ciepła woda z solarów

Najlepsze praktyki w Finlandii

- **Dorfhaus Pettilä – wiejski dom w Pettila**

Założony przez 1998 przez lokalną organizację , jest miejscem spotkań, można tu przyjść na kawę i na obiad (tradycyjny), ale można też oddać ubrania do pralni, zrobić zakupy, wypożyczyć książkę. W domu organizowane są zajęcia dla seniorów: gimnastyka, muzyka, plastyka. W sezonie letnim organizowany jest sklep spożywczy. Mieszkańcy organizują tu również lokalne festyny i jarmark, na którym lokalni rolnicy sprzedają swoje produkty.

<http://kylat.ekarjala.fi/Kuivasensaari/>

- **Die Europaeus Schule – szkoła Europaeus** – prowadzi od lat projekt pt. „Szkoła w ruchu”. Celem jest wprowadzenie ćwiczeń sportowych na każdej przerwie, a nawet podczas lekcji. Jak wynika z badań - dzieci uczą się lepiej, są bardziej skoncentrowane, są zdrowsze. Szkoła wyposażona jest w boisko, przyrządy sportowe, plac zabaw ruchowych. Plac sportowy jest ogólnodostępny, mogą z niego korzystać wszyscy mieszkańcy niezależnie od wieku.

Mini biblioteka w lokalnym sklepiu. Nie potrzeba duzo miejsca i personelu, wypożyczajacy obsluguja sie sami... i to dziala!

Seniorami mniej sprawnymi zajmuja sie seniorzy bardziej sprawni... wzne, by wszyscy byli zadowoleni.

Plac sportowy przed szkoła dla małych i dużych, dla wszystkich mieszkańców i dla turystów...

Najlepsze praktyki w Austrii

- **Schlierbacher Bauernmarkt – rynek rolników w Schlierbach**

W budynku, którego właścicielami są okoliczni rolnicy, sprzedawane są raz w tygodniu produkty rolne <http://www.schlierbach.at/index.php?id=47>

Bon za 10 euro to najlepszy prezent dla smakoszy produktów z regionu.

Lokalne przetwory cieszą się dużym wzięciem.

Grupa rolników zbudowała ten „mini market” sama, by sprzedawać swoje produkty

Programm für
lebenslanges
Lernen

Perspektywy pozostania na wsi

Rolnictwo ekologiczne i agroturystyka

Problem

Małe gospodarstwa nie są w stanie konkurować z dużymi konwencjonalnymi gospodarstwami nastawionymi na maksymalizację ilości i zysków:

Jedyną alternatywą jest produkcja wysokiej jakości produktów poszukiwanych przez świadomych ekologicznie konsumentów. A tych jest coraz więcej. Rolnictwo ekologiczne oznacza produkcję rolną w sposób chroniący środowisko i przyrodę, gwarantujące produkt zdrowy i wartościowy biologicznie. Rolnictwo ekologiczne i przetwórstwo produktu ekologicznego - to miejsca pracy dla lokalnej społeczności, to również strategia rozwoju dla regionu.

Miejsca pracy daje również agroturystyka, a jeszcze bardziej ekoturystyka, która bazuje na przyrodzie, kulturze, tradycji, lokalnych produktach (przede wszystkim ekologicznych) oraz angażowaniu lokalnych społeczności.

Coraz więcej świadomych ekologicznie turystów szuka miejsc, które są ciekawe przyrodniczo i w których mogą poznać lokalną tradycję i kulturę. Turyści chcą mieć gwarancję, że przyczyniają się do rozwoju lokalnych społeczności (a nie korporacji turystycznych), a ich pobyt nie powoduje zanieczyszczenia środowiska i zniszczenia przyrody.

Najlepsze praktyki w Finlandii

- **Das Haus der tausend Geschichten – Dom tysiąca legend**

Rodzinne gospodarstwo oferujące pobyty dla turystów i dla szkół. Organizowane są różnorodne zajęcia: wędrówki piesze i na biegówkach, jazda konna, zbieranie grzybów, spływy kajakiem, obserwacja dzikich zwierząt w lesie, zwiedzanie innych gospodarstw ekologicznych, gry i zabawy. Wyżywienie z lokalnych produktów, tradycyjne potrawy przygotowane w gospodarstwie.

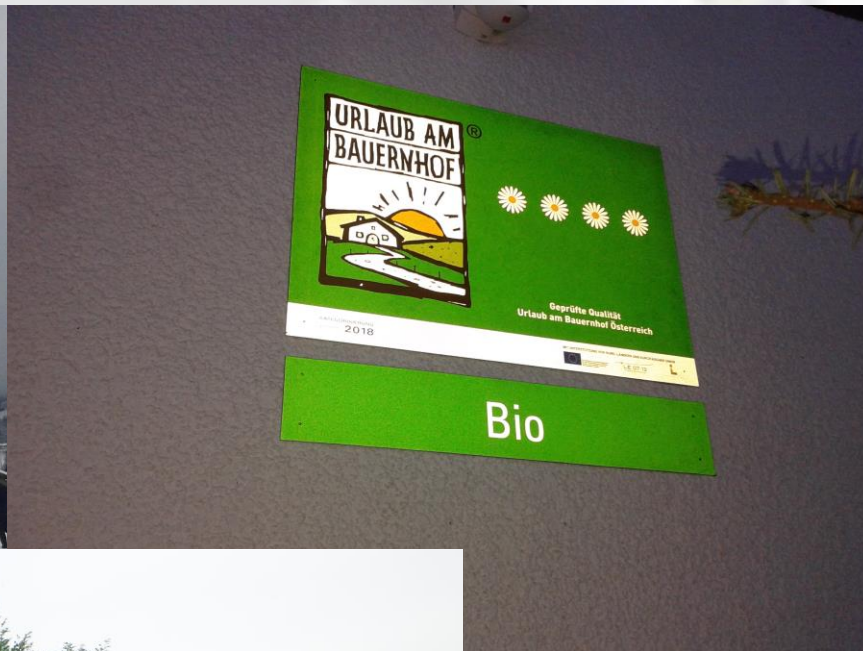
www.tuhannentarinalo.com

Najlepsze praktyki w Austrii

- **Ökoferiendorf Schlierbach – ekologiczny urlop w Schlierbach**
11 pasywnych domów z drewna, każdy dla 4-7 osób dla turystów, którzy chcą spędzić swój urlop w sposób ekologiczny.
www.feriendorfschlierbach.at
- **Holzferienhaus Schwarzenbach – dom wakacyjny w Schwarzenbach**
Urlop w gospodarstwie rolnym w pasywnym domu z lokalnym wyżywieniem i ofertą ekologicznych zajęć.
<http://www.urlaubambauernhof.at/Schwarzenbach>

Świadomy turysta szuka miejsc ekologicznych np. obiektów agroturystycznych z certyfikatem ekologicznym, domów pasywnych, w których zainstalowano panele solarne, i które zbudowane z lokalnych surowców np. drewna

Produkty ekologicznie promowane są wszędzie np. na placu zabaw. Jabłko ekologiczne sprzedaje się lepiej... bo to jabłko z charakterem!

Programm für
lebenslanges
Lernen

Perspektywy pozostania na wsi

Małe przedsiębiorstwa i turystyka -

Problem

Niewykorzystany potencjał obszarów wiejskich:

Obszary wiejskie mogą zaoferować turystom wiele ciekawych atrakcji. Mają również dużo potencjału, jeśli chodzi o zakładanie małych przedsiębiorstw związanych z działalnością turystyczną. Te czynniki sprzyjają powstawaniu miejsc pracy. Turystyka jest pośrednio związana z wieloma innymi gałęziami gospodarki, tym samym przyczynia się ogólnego rozwoju danego regionu czy kraju. Turystyka może być źródłem finansowania wielu przedsięwzięć, innowacyjnych rozwiązań i pobudzania konkurencyjności. Z tego punktu widzenia priorytetowym celem powinno być budowanie sieci współpracy czy kooperatyw, by odpowiednio wykorzystując potencjał regionu wzmacniać go

Najlepsze praktyki w Niemczech

- **Holunder-Kontor – biuro dzikiego bzu**

Pierwsze Centrum Informacyjno-dokumentacyjne którego głównym bohaterem jest dziki bez. Zainteresowani znajdą tu informacje botaniczne, historię, metody upraw, ale również przepisy kulinarne, mogą robić produkty z dzikiego bzu i degustować.

<http://www.holli-holler.de/>

- **VierZeitHofBebertal**

Kamienne folwarki, dawne gospodarstwa rolne są zamieniane na pensjonaty, kawiarnie, restauracje.... Serwuje się wyłącznie produkty od okolicznych rolników, lokalnie przetworzone i tradycyjne.

<http://www.vierzeithof.de/>

Stare folwarki są dziś atrakcją turystyczną – można tu dobrze zjeść i odpocząć w cieniu

Oszczędzać wodę gdzie się da i jak się da....

I nie zapomnieć o dzikich zapylaczach

Najlepsze praktyki w Finlandii

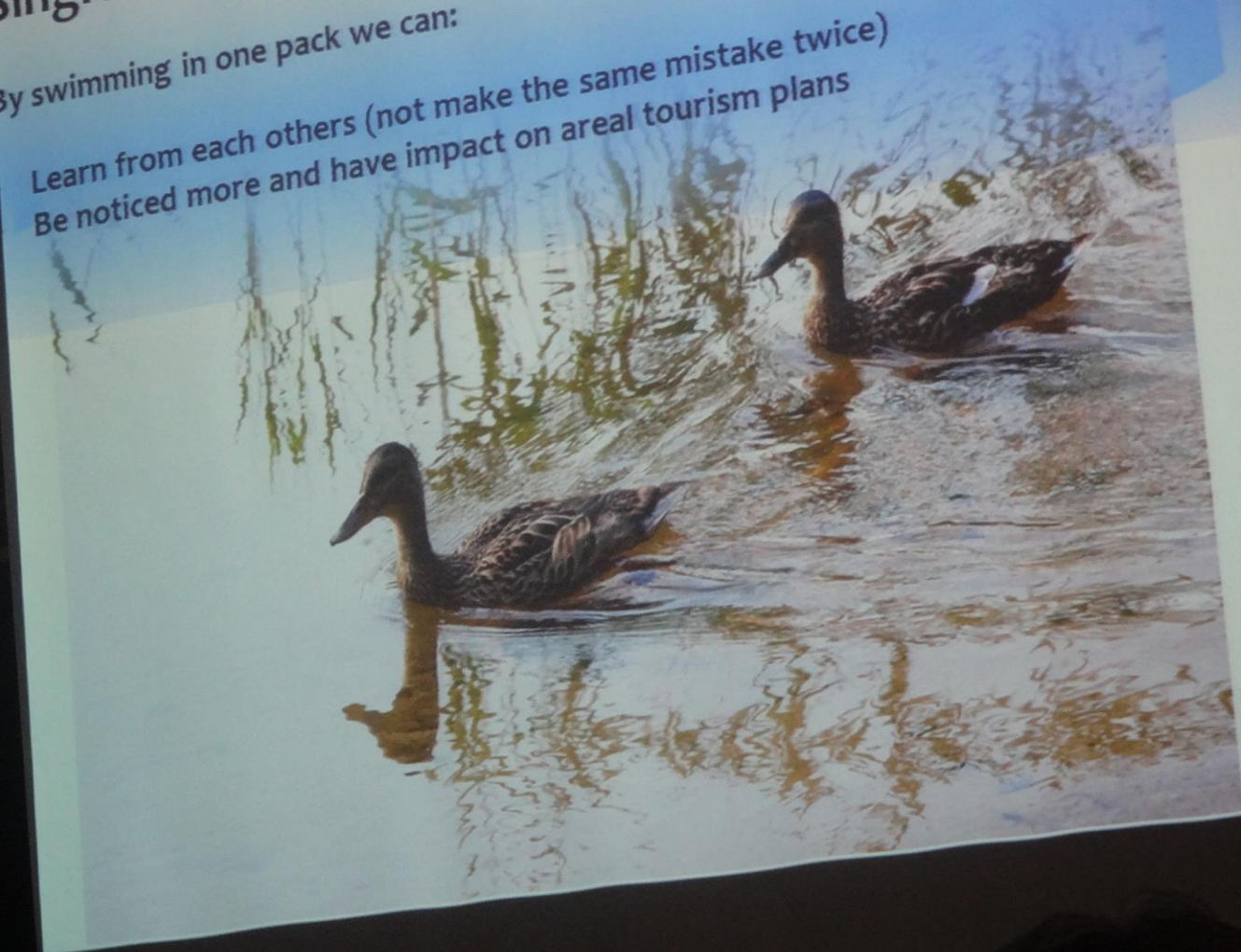
- **Blue Saimaa Projekt** – sieć współpracy 20 małych przedsiębiorstw, którzy wspólnie tworzą ofertę turystyczną: w prowincji Sued Karelien jest kilka bardzo dużych Centrów turystycznych (np. “Holiday Club Saimaa” i “Imatra Spa”) z noclegami dla ponad 1000 turystów, jest też wiele małych turystycznych obiektów w małych miejscowościach i wsiach. Dla tych obiektów warunkiem istnienia jest różnorodna i atrakcyjna oferta. Jest ona możliwa wyłącznie dzięki współpracy, uzupełnianiu się nawzajem, wspólnym reklamowaniu się i promowaniu. <http://www.sinisaimaa/>

Single and small get lost easily

By swimming in one pack we can:

Learn from each others (not make the same mistake twice)
Be noticed more and have impact on areal tourism plans

Najlepsze praktyki w Austrii

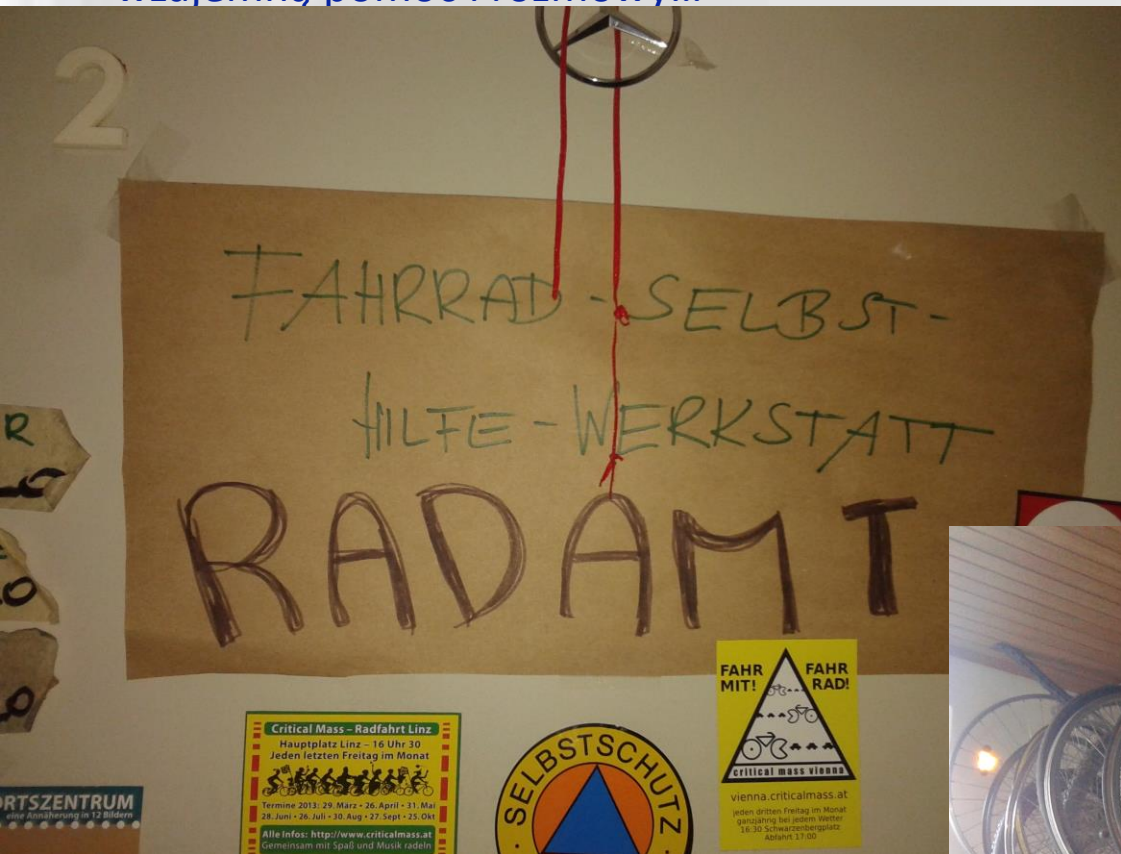
- **Otelo eGen – Otelo Genossenschaft – społeczność Otelo**

Grupa obywateli – indywidulanych osób i przedsiębiorstw, zorganizowana na zasadach socjokracji. Nowe innowacyjne działania w celu osiągnięcia samowystarczalności.

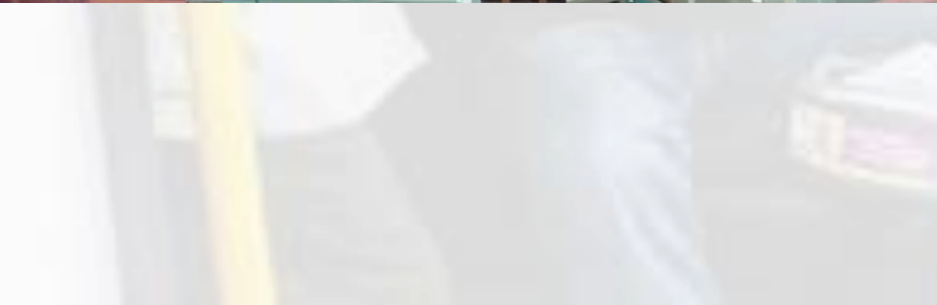
www.oteloegen.at

Samoobsługowa naprawa rowerów – są narzędzia, są części zamienne, czas na wzajemną pomoc i rozmowy...

Można uszyć, poprawić, wymienić się albo kupić ... każdy znajdzie tu to, czego potrzebuje...

Programm für
lebenslanges
Lernen

Perspektywy pozostania na wsi

Wartość i kreatywność regionalna

Problem

Brak możliwości współpracy, brak umiejętności współpracy:

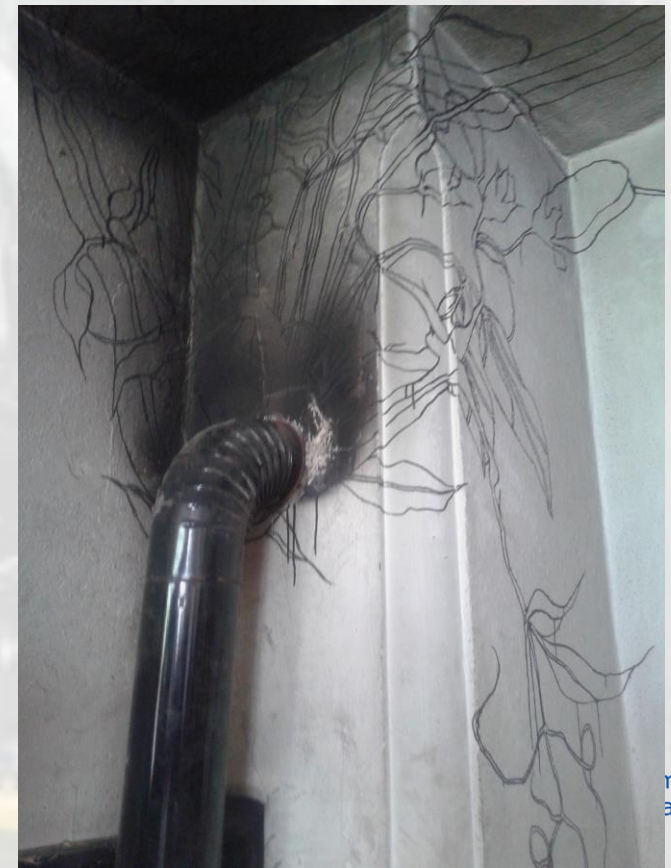
Udostępnić przestrzeń otwartą dla wszystkich, by mogli się spotykać i realizować swoje pomysły. Stworzyć warunki do kreatywnego wspólnego tworzenia, do wzajemnego inspirowania się, do korzystania z wielu różnych dziedzin: techniki, technologii, mediów, sztuki.

Wspierać każdego, niezależnie od wieku, na wszystkich etapach realizacji jego pomysłu. Umożliwić i ułatwić spotkania i wymianę doświadczeń. Budować społeczne ramy wspólnego tworzenia i znajdowania rozwiązań, tworzyć podwaliny „wspólnot społecznościowych”.

Najlepsze praktyki w Niemczech

- **Kulturinitiative Künstlerstadt Kalbe – miasto sztuki Kalbe**

Cel: rewitalizacja miasteczka i gminy Kalbe poprzez inicjatywy kulturalne. Opuszczone budynki udostępniono artystom plastykom, którzy w ten sposób mają warunki tworzenia. Miasto oferuje również staże dla artystów. Ich prace są wystawiane, co z kolei przyciąga turystów. <http://www.kuenstlerstadt-kalbe.de/>

Spółeczna księgarnia - książki za 1 euro

Najlepsze praktyki w Austrii

- **Haus 16A – Dom 16A**

Dom otwarty dla lokalnej społeczności, miejsce spotkań, warsztatów, siedziba lokalnej radiostacji w Kirchdorf/Krems.

www.16A.at

Kontakty

Niemcy:

Anke Schulze-Fielitz/ Frank Ernst (Netzwerk Zukunft Sachsen-Anhalt e.V.) (49+)391-5433861

Gisela Endt / Brigitte Hilcher (Bundesverband der Regionalbewegung e.V.) (49+)9852-1381

Holandia:

Dr. Elles Bulder (Onderzoeksbureau Elles Bulder en Rijksuniversiteit Groningen und
Projektpartner für BIEP)

+31(0)597593464

Finlandia:

SirpaOnttinen (Leader Länsi-Saimaary) +358 (0)40 7343053 e-mail: sirpa.onttinen@lansi-
saimaa.eu

Polska:

Elżbieta Lenarczyk - LGD Zielone Mosty Narwi, www.zielonemosty.pl, e-mail:
biuro@zielonemosty.pl

Austria:

Antonia Illecker (SPES Zukunftsakademie)
+43 (0)7582-82123-86

Podsumowanie:

1. Społeczność obszarów wiejskich aktywnie uczestniczy w kształtowaniu swego regionu, gminy, wsi, miejsca zamieszkania
2. Zrównoważony rozwój (ochrona środowiska, przyrody, klimatu) jest najważniejszym celem każdego działania
3. Problemy są nazywane, omawiane i rozwiązywane – bez oczekiwania, że ktoś to zrobi
4. Nie czeka się na pozwolenia, zezwolenia, analizy prawne, pieniądze
5. Nie czeka się na instrukcje z góry – lokalne społeczności decydują o sobie
6. Decyzje o działaniach lokalnych podejmowane są w drodze dyskusji i dochodzenia do konsensusu a nie przez demokratyczne głosowanie - tzn. wszyscy muszą być „ZA” – w ten sposób wszyscy są zaangażowani w realizację określonego celu
7. Celem jest uniezależnienie się od zewnętrznych „dostawców” np. energii – energia odnawialna jest oczywistością
8. Celem jest budowanie i wzmacnianie wspólnot społecznych poprzez sieci współpracy i wzajemne pomaganie sobie
9. Celem jest wspieranie lokalnego rozwoju poprzez m.in. kupowanie produktów lokalnych i usług lokalnych (w gminie Neukirchen wydano własną walutę tzw. NEUKI)

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej.
Projekt lub publikacja odzwierciedlają jedynie stanowisko ich autora i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w nich zawartość merytoryczną.